Temyiz Harcı Muhtırası Yanıltırsa

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölüm	18.05.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2021/32578	Anayasa 36, Anayasa 13, HMK 344, HMK 366, 6216 s.K. 50

ÖZET

Diğer davalıların yatırdığı tutarla aynı nispi temyiz harcı, avukatsız davalıdan zarf üzerindeki ihtarla istenmiş; harç yatırılmayınca temyizi reddedilmiştir. AYM, diğer davalıların temyizi kabul edilmişken bu sonucu ölçüsüz bularak mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verdi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/temyiz-harci-muhtirasi-yaniltici-teblig-mahkemeye-erisim-aym-2021-32578/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/32578)

Karar Tarihi: 18/5/2026

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, nispi temyiz harcının verilen kesin süre içinde yatırılmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/7/2021 tarihinde başvurucunun miras bırakanı tarafından yapılsa da miras bırakan 24/5/2023 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun başvuruyu devam ettirme konusundaki iradesini

bildirmesi ve başvuruya devam etmesini haklı kılabilecek maddi menfaati ile başvurunun sonuçlandırılması bakımından manevi menfaatinin olması nedeniyle bireysel başvuru açısından başvurucu sıfatı artık başvuruyu devam ettirmek isteyen mirasçıya aittir (bireysel başvuruyu yapmalarının ardından ölen başvurucular adına başvurunun devam ettirilmesi konusunda yapılan değerlendirme için bkz. [GK], B. No: 2020/2003, 18/9/2025, § 22). Bununla birlikte anlatım kolaylığı açısından miras bırakandan başvurucu olarak söz edilecektir.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun oğlu görev yaptığı Sakarya Üniversitesi (Üniversite) tarafından doktora çalışması için yurt dışında görevlendirilmiştir. Başvurucu ve başvurucunun kızı; başvurucunun oğlunun doktora nedeniyle Üniversite ile aralarında akdettikleri, içinde cezai şartın da bulunduğu taahhüt senedine kefil olmuştur.

7. Üniversite, taahhüdü yerine getirmemeleri nedeniyle başvurucunun oğlu, başvurucu ve başvurucunun kızı aleyhine müştereken ve müteselsilen olmak üzere alacak davası açmıştır. Söz konusu davada başvurucunun oğlu ve kızı aynı avukat ile temsil edilirken başvurucu bir avukat ile temsil edilmemiştir.

8. Sakarya 3. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 19/3/2015 tarihinde davanın kısmen kabulüyle 147.263,55 TL'nin dava tarihinden itibaren işletilecek faiziyle birlikte davalılardan tahsiline karar vermiştir.

9. Başvurucu ve diğer davalılar kararı temyiz etmiştir. Başvurucu 27,70 TL maktu temyiz harcı ödemiş, diğer davalıların vekili önce 27,70 TL daha sonra 2.487,19 TL olmak üzere toplam 2.514,89 TL nispi harç ödemiştir.
10. Mahkeme; başvurucuya temyiz başvuru harcının 2.487,19 TL'sini yatırmadığını, bir haftalık kesin süre içinde yatırması gerektiğini, aksi hâlde temyiz talebinden vazgeçmiş sayılacağını çağrı kâğıdı ile ihtar etmiştir.

11. Mahkeme 21/7/2015 tarihli ek kararla başvurucunun verilen süre içinde nispi harcı tamamlamaması nedeniyle temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, temyiz talebinin reddedilmesine ilişkin kararı da temyiz etmiştir. Dilekçede tebligatın kendisinin evde olmadığı bir zamanda geldiğini, tebligatı davanın tarafı olmayan başka bir çocuğunun aldığını, diğer davalılar olan çocuklarının yatırdığı temyiz harç miktarının aynı olması nedeniyle kendisine haber verilmediğini, sonuçta yanılgıya düştüğünü, Mahkemenin kendisine süre vermesi durumunda harcı derhâl yatıracağını belirtmiştir.

13. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Daire) başvurucunun temyiz talebinin reddedilmesi kararına karşı yaptığı başvuruyu diğer davalılar tarafından yapılan temyiz başvurusu ile birlikte incelemiştir.

14. Daire 25/2/2021 tarihinde başvurucunun temyiz talebini reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkemece, davalı [...]'ye eksik temyiz harcının yatırılması için muhtıra çıkartıldığı yedi günlük süre içinde eksik harcı tamamlamadığı anlaşıldığından davalı [...]'nin temyiz dilekçesinin reddine ilişkin 21.07.2015 tarihli ek kararı yasaya uygun olduğundan bu ek karara yönelik temyiz itirazlarının reddiyle kararın onanması gerekir."

15. Daire aynı kararda diğer davalıların temyiz talebini kabul etmiş, senet kapsamında maaşların geri ödeneceği yönündeki düzenlemenin angarya yasağının ihlali olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle yüklenme senedindeki mecburi hizmet yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde öğretim görevlisi kadrosunda bulunmanın ve çalışmanın karşılığı olan yurt içi aylıklarının geri verileceğine dair senet hükmünün geçersiz olduğunu kabul ederek davacının alacak isteminin reddine karar verilmesi gerekirken davanın kısmen kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğunun altını çizmiştir.

16. Nihai karar başvurucu tarafından 21/6/2021 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

17. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Harç ve giderlerin yatırılması" başlıklı 344. maddesi şöyledir:

"(1) İstinaf dilekçesi verilirken, istinaf kanun yoluna başvuru için gerekli harçlar ve tebliğ giderleri de dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir. Bunların hiç ödenmediği veya eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren mahkeme tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde başvurudan vazgeçmiş sayılacağı hususu başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen kesin süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı istinaf yoluna başvurulması hâlinde, 346 ncı maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır."

18. 6100 sayılı Kanun'un "Kıyas yoluyla uygulanacak hükümler" başlıklı 366. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun istinaf yolu ile ilgili 343 ilâ 349 ve 352 nci maddeleri hükümleri, temyizde de kıyas yoluyla uygulanır."

B. Yargıtay İçtihadı

19. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 12/1/2026 tarihli ve E.2025/5515, K.2026/32 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlık, yüksek lisans yapmak için yurt dışına gönderilen davalı [...] eğitimini tamamlamaması nedeniyle davacı tarafından yapılan giderlerin tahsili istemine ilişkindir.

Dosya kapsamından; İlk Derece Mahkemesi kararının davalılara usulüne uygun şekilde tebliğ edildiği, davalılar tarafından süresi içinde ortak istinaf dilekçesi verilmesi üzerine, İlk Derece Mahkemesince istinaf başvurusunun nispi harca tabi olduğu belirtilerek açıklamalı şerhi içerir nitelikte tebligat yapıldığı, davalı asıl borçlu [...] nispi istinaf karar harcını süresinde yatırmadığı, davalı kefiller [...] ise istinaf başvuru harcı ve nispi istinaf karar harcını yasal süresi içinde tamamlamadıkları, gerekçesiyle istinaf başvurularının reddine karar verilmiştir.

6100 sayılı Kanunun 'Harç ve giderlerin yatırılması' başlıklı 344. maddesinde; '(1) İstinaf dilekçesi verilirken, istinaf kanun yoluna başvuru için gerekli harçlar ve tebliğ giderleri de dâhil olmak üzere tüm giderler ödenir. Bunların hiç ödenmediği veya eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren mahkeme tarafından verilecek bir haftalık kesin süre içinde tamamlanması, aksi hâlde başvurudan vazgeçmiş sayılacağı hususu başvurana yazılı olarak bildirilir. Verilen kesin süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verir. Bu karara karşı istinaf yoluna başvurulması hâlinde, 346. maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyas yoluyla uygulanır.' hükmü yer almaktadır.

Kanunun 'İstinaf dilekçesinin reddi' başlıklı 346. maddesinin ikinci fıkrası ise; 'Bu ret kararına karşı tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf yoluna başvurulduğu ve gerekli giderler de yatırıldığı takdirde dosya, kararı veren mahkemece yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilir. Bölge adliye mahkemesi ilgili dairesi istinaf dilekçesinin reddine ilişkin kararı yerinde görmezse, ilk istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar.' şeklinde düzenlenmiş olup, Kanunun 366. maddesine göre de '(1) Bu Kanunun istinaf yolu ile ilgili 343 ilâ 349 ve 352. maddeleri hükümleri, temyizde de kıyas yoluyla uygulanır'.

Yapılan bu açıklamalara göre Mahkemece 6100 sayılı Kanun'un 344. maddesi çerçevesinde eksik harç ve giderlerin tamamlanması istemiyle ayrıca bir muhtıra düzenlenmeli ve bu muhtırada yapılması gereken işlemin ne olduğu açıkça ve ilgili tarafın yanılmasına neden olmayacak biçimde gösterilmeli, buna yönelik olarak da ikmal edilecek harç ya da giderin miktarı, yatırılma mercii ve süresi, verilen bir haftalık sürenin kesin olduğu hususunun ve bunların yapılmamasının sonuçlarının net bir şekilde anlatılması gerekir.

Şayet bu süre 6100 sayılı Kanunda belirtilen usule uyulmadan ve yazılıp hâkim tarafından imzalanmadan verilmişse, diğer bir ifadeyle usulünce düzenlenmiş bir muhtıra yoksa, eksik içerikli bildirimin hukuken geçerli olduğunun kabul edilmesi mümkün olmadığı gibi usulüne aykırı ve geçersiz belgelerin hak kaybına yol açacak şekilde sonuç doğurması da kabul edilemez.

Nitekim bu hususlar Hukuk Genel Kurulunun 05.04.2022 tarihli ve 2018/4-246 E., 2022/470 K., ile 10.12.2019 tarihli ve 2017/8-1925 E., 2019/1331 K. sayılı ilamlarında da açıkça vurgulanmıştır.

Bu durumda, muhtıra metni bulunmaksızın yalnızca tebliği zarfı üzerinde ihtarın yer verilmesi halinde tebliğ zarfı üzerinde yer alan ihtar ile kesin sürenin başlamayacağı açıktır. Bu nedenle istinaf başvurusunun yapılmamış sayılmasına karar verilemeyecektir. Davalı asıl borçlunun harcı tamamladığı anlaşıldığından, bu davalı için istinaf incelemesi yapılmalı, diğer davalılar yönünden ise usulüne uygun yeniden muhtıra çıkartılmalı ve sonucuna uygun karar verilmelidir."

20. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2019 tarihli ve E.2017/9-1778, K.2019/108 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"1086 sayılı HUMK'un 434'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; 'Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamı ödenir. Bunların eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren hakim veya mahkeme başkanı tarafından verilecek yedi günlük kesin süre içinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Bu kararın da temyiz edilmesi halinde 432 nci maddenin son fıkrası hükmü kıyasen uygulanır.' hükmü yer almaktadır.

Bu açık ifadeden de anlaşılacağı üzere hâkim tarafından 'temyiz harç ve giderlerinin tamamlanması için yedi günlük kesin süre' verilmesi ve ayrıca yazılı olarak 'aksi halde temyizden vazgeçmiş sayılacağı hususu'nun bildirilmesi gerekmektedir. Şayet, bu süre, Kanunda belirtilen usule uyulmadan ve yazılıp altı hâkimce imzalanmadan verilmişse, dolayısıyla da hâkim tarafından usulünce düzenlenmiş muhtıra yoksa, geçerli bir bildirim yapıldığından söz etmeye de olanak bulunmamaktadır.

Mahkeme yazı işleri müdürünün veya kalem personelinin temyiz harç veya giderinin tamamlanması için temyiz edene süre vermesi usule aykırıdır ve mahkeme yazı işleri müdürünün veya kalem personelinin vermiş olduğu süre üzerine temyiz harcını veya giderini ödememiş olan taraf, temyiz talebinden vazgeçmiş sayılamaz.

Yargıtay'ın kararlılık kazanmış uygulamasına göre 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 434/3'üncü maddesi çerçevesinde hâkim kararı ile eksik harç ve giderlerin tamamlanması istemiyle ayrıca bir muhtıra düzenlenmeli ve bu muhtırada yapılması gereken işlemin ne olduğu açıkça ve ilgili tarafın yanılmasına neden olmayacak biçimde gösterilmeli, buna yönelik olarak da ikmal edilecek harç ya da giderin miktarı ve yatırılma mercii ve süresi, bunun yapılmamasının sonuçları net biçimde açıklanmalıdır.

Bu hususlar Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 26.06.1968 tarihli ve 1968/9-483 E.-1968/476 K.; 01.10.1969 tarihli ve 1969/2-417 E.-1969/719 K.; 19.02.1997 tarihli ve 1996/2-897 E.-1997/86 K.; 13.04.2005 tarihli ve 2005/12-237 E.-2005/248 K.; 30.11.2005 tarihli ve 2005/5-634 E.-2005/680 K.; 09.05.2007 tarihli ve 2007/12-178 E.-2007/249 K.; 22.07.2009 tarihli ve 2009/18-348 E.-2009/398 K.; 16.06.2010 tarihli ve 2010/19-286 E.-2010/330 K. ile 09.10.2013 tarihli ve 2013/17-116 E.-2017/1454 K. sayılı kararlarında da açıkça vurgulanmış, daha sonra verilen kararlarda bu yöndeki uygulama sürdürülmüştür."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 18/5/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; diğer davalılarla aynı konumda bulunmasına rağmen temyiz talebinin kabul edilmemesi nedeniyle farklı bir durumda olduğunu, tebligat zarfı üzerine yazılan ihtarın Yargıtay içtihadı kapsamında muhtırada aranan özellikte olmadığını, davadaki usul eksikliğinin kendisi için hak kaybına neden olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:
"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

24. Başvuru, nispi temyiz harcının ödenmemesi sebebiyle temyiz isteminin reddedilmesine ilişkin olması nedeniyle başvurucunun bu iddiası adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının güvencelerinden birini de mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır.

27. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2014/76, K.2014/142, 11/9/2014).

28. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ([2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52), ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanında itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma

hakkının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini ([1. B.], B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49) belirtmiştir.

29. Somut olayda başvurucunun verilen kesin süre içinde nispi temyiz harcını yatırmaması sebebiyle 21/7/2015 tarihli ek kararla temyiz başvurusunun reddine karar verilmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun 19/3/2015 tarihli karara karşı temyiz istemi süresi içinde nispi harcı yatırmaması sebebiyle incelenmemiştir. Bu durumun mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."
31. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullar yerine getirilmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

32. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

33. Başvuru konusu olayda Mahkeme 6100 sayılı Kanun'un 366. maddesi yollamasıyla 344. maddesi kapsamında başvurucunun nispi temyiz harcını ödememesi sebebiyle temyiz isteminin reddine karar vermiştir. 21/7/2015 tarihli ek kararın ilgili madde hükümleri dikkate alınarak tesis edildiği anlaşıldığından yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

34. Anayasa'nın 13. maddesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını ilgili hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sınırlandırma sebeplerinin bulunmasına bağlı kılmıştır. Anayasa'nın 36. maddesinde özel sınırlama nedeni düzenlenmemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmiştir ([GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023, § 58).

35. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi

ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvurucuların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır ([1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

37. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabileceğini, bu hususta devletlerin takdir hakları gereği bazı düzenlemeler yapabileceğini, bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların meşru bir amaç taşıması, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiğini belirtmiştir ([2. B.], B. No: 2014/5876, 22/9/2016, § 31).

38. Bu açıdan genel olarak gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez ([1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Başvurucu, oğlu ve kızı ile birlikte davalı olarak yer aldığı alacak davasının aleyhine sonuçlanması nedeniyle karara karşı temyiz talebinde bulunmuş ve maktu temyiz harcı yatırmıştır. Mahkeme tarafından nispi harç yatırılması gerektiğine ilişkin yazının tebliğine rağmen nispi harcın yatırılmaması nedeniyle temyiz başvurusu reddedilmiştir. Başvurucu, temyiz talebinin reddedilmesine dair ek karara karşı yaptığı temyiz başvurusunda çağrı kâğıdı üzerine yazılan ihtarın kendisini ve tebliğ alan oğlunu yanılttığını, kendisine süre verilirse derhâl harcı yatırabileceğini ileri sürmüşse de itiraz ve talepleri Daire tarafından kabul edilmemiştir.

40. Temyiz harcının ödenmediği durumlarda temyiz talebinin reddedilmesinin yargılama giderlerinin karşılanması, gereksiz başvuruların önlenerek yargı mercilerinin ciddiyetsiz başvurular ile meşgul edilmesinin önüne geçilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu anlaşılmıştır.

Bununla birlikte mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığı incelenmelidir.

41. Bir konu hakkında uyarı yazısı mahiyetinde olan muhtıraların mahkeme tarafından gönderildiği durumlarda davanın tarafları bakımından oldukça ciddi sonuçları olabilmektedir. Mahkeme tarafından yazılan, bazen bir davayı muhatabının aleyhine olacak şekilde sonlandıran, bazen de önemli bir hak kaybına neden olabilen yazıların muhatabı üzerindeki ağır sonuçları dikkate alındığında söz konusu müdahalenin ağırlığını dengeleyici mekanizmaların ortaya konulması gerekmektedir. İstinaf başvuruları hakkında düzenlenen 6100 sayılı Kanun'un 344. maddesi aynı Kanun'un 366. maddesi gereğince temyiz başvurularında da uygulanmaktadır. Söz konusu maddeye göre temyiz başvuru harçlarının hiç ödenmediği veya eksik ödendiği durumlarda bir haftalık kesin süre içinde eksikliğin tamamlanması gerektiği, aksi hâlde başvurudan vazgeçilmiş sayılacağı hususu mahkeme tarafından başvurana yazılı olarak bildirilmelidir. Kural olarak temyiz harçları temyiz başvurusu ile birlikte ödenmelidir. Kanun koyucu temyiz başvurusu ile harcın ödenmemiş veya eksik ödenmiş olması durumunu derhâl temyiz talebinin incelenmemesi sonucuna bağlamamış, mahkeme tarafından kesin bir mehil ile durumun başvurucuya ihtar edilmesini şart koşmuştur. 344. maddede mahkeme tarafından yapılacak bildirimin nasıl ve ne şekilde yapılacağı genel anlamda belirtilmiş, yargı içtihatları ile de bu bildirimin ilgili tarafın yanıltılmasına neden olmayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği hususu netleştirilmiştir.

42. Başvurucu, tebligata ilişkin sürecin kendisini yanılttığından şikâyet etmiştir. Anayasa Mahkemesi mahkemeye erişim hakkı kapsamında yaptığı değerlendirmelerde bireysel başvuruda usul kurallarının uygulanması konusunda yargı mercilerinin takdir ve değerlendirmelerini denetleyemeyeceğini, usule ilişkin uygulamanın kişinin mahkemeye erişim hakkını Anayasa'ya aykırı olarak kısıtlayıp kısıtlamadığını gözönüne alacağını ifade etmiştir ([1. B.], B. No: 2012/1223, 5/11/2014, § 33). Bu durumda yanılgıya sebebiyet verdiği iddia edilen muhtıranın geçerli olup olmadığından ziyade yargı mercince temyiz başvurusunun reddedilmesi sonucuna bağlanan yorumun başvurucunun mahkemeye erişimini ne ölçüde etkilediği değerlendirilmelidir.

43. Başvuru konusu olayda başvurucu, bir avukatla temsil edilmemekte; diğer davalılar olan kızı ve oğlununsa dosya kapsamında avukatı bulunmaktadır. Aynı aileden olan başvurucular, temyiz başvurusunda bulunmuş; ayrı ayrı 27,70 TL (başvurucu ve diğer davalılar olmak üzere) maktu harç yatırmıştır. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere davalı çocukları temsil eden avukat ayrıca 2.487,19 TL daha harç yatırmıştır. Mahkeme, başvurucudan da aynı tutar olan 2.487,19 TL nispi harcı tamamlamasını istemiştir. Başvurucu, rakamların aynı olması ve bu tutarı çocuklarının daha önce yatırması nedeniyle yeniden harç yatırması gerektiğini anlayamadığını, sadece tebligat zarfı üzerine yazılmak suretiyle gönderilen muhtıranın kendisini yanılttığını belirtmiştir.

44. Başvurucunun temyiz başvurusunda bulunduğu ve maktu harcı yatırdığı konusunda tereddüt yoktur. Nispi harç miktarını ödemek istemediği veya miktarın fazla geldiğine ilişkin bir itirazının olmadığı da açıktır. Aksine temyiz dilekçesinde kendisine süre verilirse temyiz harcını yatırmak istediğini, bu hususta yanılgıya düştüğünü açıkça ifade etmiştir. Başvurucu, Mahkemenin gönderdiği tebligatın davanın özel koşulları dikkate alındığında açıklayıcı ve yol gösterici olmadığını, bu durumun da kendisini yanıltmak suretiyle hak kaybına neden olduğunu belirtmiştir.

Bu hususlar dikkate alındığında başvurucunun nispi harcın yatırılmasına ilişkin tebligatın yanıltıcı olduğuna ilişkin iddiasının davanın kendi şartları da dikkate alındığında yersiz olduğu söylenemez. Nitekim başvurucunun çocukları olduğu anlaşılan diğer davalıların temyiz başvurularının kabul edildiği ve kararın bozulduğu görülmüş, başvurucunun ise harç yatırmamış olması nedeniyle temyiz başvurusunu inceletemediği anlaşılmıştır. Bu bağlamda temyiz başvurusunun reddedilmesinin ağır bir yüke sebep olduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden anılan ihlal iddiası hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,
C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/582, K.2015/259 ek karar) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/5/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.